

2021. I. félév

EUSTRAT

Műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

2021. I. félév

EUSTRAT

Műhelytanulmányok

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Impresszum

**A Nemzeti Közszerológálati Egyetem
Eötvös József Kutatóközpont
Európa Stratégia Kutatóintézet kiadványa**

Szerkesztőbizottság

Bagi Nikoletta Dóra
Pató Viktória Lilla
Schmidt Laura
Tóth Bettina

Lektor

Navracsics Tibor

A szerkesztőség címe: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

A szerkesztőség e-mail-címe: schmidt.laura@uni-nke.hu

Weboldal: <https://eustrat.uni-nke.hu>

Kiadó: Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Ludovika Egyetemi Kiadó

Székhely: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Kapcsolat: kiadvanyok@uni-nke.hu

A kiadásért felel: Deli Gergely rektor

Olvasószerektők: Gergely Zsuzsánna, Resofszki Ágnes

Korrektor: Bíró Csilla

Tördelőszeresztő: Fehér Angéla

ISBN 978-963-531-786-8 (elektronikus PDF)

ISBN 978-963-531-787-5 (ePub)

Tartalom

Szerzők rövid szakmai életrajza	5
EUSTRAT Műhelytanulmányok 2021. I. félév	10
<i>Gát Ákos Bence</i> Az Európai Unió 2020-ban VIII. – A jogállamiság-politika előretörése	11
<i>Tárnok Balázs</i> Az Európai Bizottság lesöpörte az asztalról a Minority SafePack kisebbségvédelmi kezdeményezést	16
<i>Gát Ákos Bence</i> Az EU Alapjogi Chartája – a kifogatott instrumentum?	24
<i>Gát Ákos Bence</i> Jogellenes próbálkozás Magyarország és Lengyelország megbüntetésére	27
<i>Tárnok Balázs</i> Vajúdtak a hegyek és egeret szültek – az uniós lobbí átláthatóvá tételének újabb felvonása	30
<i>Gát Ákos Bence</i> Az Európai Bíróság szerepvállalása az uniós jogállamiság-politikában	38
<i>Bence Ákos Gát</i> Charter of Fundamental Rights of the European Union: A Reinterpreted Instrument?	41
<i>Pató Viktória Lilla</i> Az Európai Unió 2020-ban X. – Digitális szakpolitikai összefoglaló	44
<i>Pató Viktória Lilla</i> Nyilvános és ingyenes digitális hálózatok, Magyarország pályázati teljesítménye a WiFi4EU projektben	49
<i>Pató Viktória Lilla</i> Integráció az innováció útján, megalakult az Európai Innovációs Tanács	53
<i>Pató Viktória Lilla</i> „Ez egy boldog nap” – 2021 Digitális Közgyűlés Lisszabonban	60
<i>Pató Viktória Lilla</i> Magyarország igazságügyi rendszerének digitális fejlettsége: tanulságok a 2021-es uniós igazságügyi eredménytábla mutatóiból	64
<i>Áron James Miszlivetz</i> Cybersecurity in the European Union: Possibilities and Perspectives	68
<i>Viktória Lilla Pató</i> How EU Council Pandemic-Trio-Presidency Fosters Artificial Intelligence	73

<i>Bagi Nikoletta Dóra</i>	
Tagállami mozgástér az Európai Szemeszter tükrében – avagy csorbítja-e az Európai Szemeszter a tagállamok önálló gazdaságpolitikáját	78
<i>Tárnok Balázs – Nagy Dénes András</i>	
Folytatódik? A nemzeti régiókról szóló európai polgári kezdeményezés jövője	83
<i>Varga Csilla</i>	
Kettős állampolgárság – az élet hol ad, hol elvesz	89
<i>Tárnok Balázs</i>	
Véget ért a nemzeti régiókról szóló európai polgári kezdeményezés aláírásgyűjtése – mi következik most?	92
<i>Tárnok Balázs</i>	
Újabb pofon a nemzeti kisebbségeknek és az európai értékekbe vetett hitnek az Európai Bizottságtól	100
<i>Balázs Tárnok</i>	
European Commission: Ukraine Must Respect the Rights of National Minorities	104
<i>Kalas Vivien</i>	
Új uniós szintű oktatáspolitikai célok a 2021–2030-as időszakra	109
<i>Kalas Vivien</i>	
Az Európai Unió céljai a digitális oktatás területén – változások és változatlanságok	113
<i>Bagi Nikoletta Dóra – Mislivetz Áron James</i>	
Európai Egyetemek: transznacionális szövetségek és innováció	118
<i>Varga Csilla</i>	
EU–Ukrajna társulási megállapodás: a fejlődés csupán nézőpont kérdése	124
<i>Mislivetz Áron James – Felde András Bence</i>	
Szerbia és az Európai Unió a táguló nyugat-balkáni térségben	127
<i>Bálint Pongrácz</i>	
Three Factors Contributing to the Worsening of Russian–Turkish Relations	140
<i>Petri Bernadett</i>	
Közös uniós független etikai testület víziója az Európai Parlamentben, avagy: „Épelméjű üdülővendégek nem lehet világfürdőhelyet bazírozni”	144
<i>Petri Bernadett</i>	
Vállalati etika járványhelyzetben – felelős vállalatirányítási előírások az uniós jogalkotásban	153
<i>Petri Bernadett</i>	
Képviselői mandátum és frakciótagság – mivel jár a Fidesz-delegáció távozása a néppárti képviselőcsoportból	160
<i>Nagy Dénes András</i>	
Visegrád 30: intézményesül a V4?	166

Tárnok Balázs 2015-ben szerzett jogi diplomát (dr. jur.) a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karán. Erasmus-ösztöndíjas hallgatóként egy évet töltött Hollandiában, a Radboud Egyetemen. 2015-től a PPKE Jog- és Államtudományi Doktori Iskolájának hallgatója, 2020-ban szerzett doktori fokozatot (PhD). Doktori kutatási témája az európai uniós kisebbségvédelem, az európai polgári kezdeményezés és az őshonos nemzeti kisebbségek ebben rejlő lehetőségei. 2018-tól angol fordító szakjogász (LL.M).

2016-tól jogi tanácsadó a Dr. Sobor Ügyvédi Irodában, ahol a Székely Nemzeti Tanács európai polgári kezdeményezésének jogi képviselőjét segítette. 2017-től a Rákóczi Szövetség jogi szakértője, feladata a Minority SafePack polgári kezdeményezés magyarországi aláírásgyűjtési kampányának szakmai koordinálása. 2018-tól a Miniszterelnökség Európai Uniós Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság Uniós Intézményi Kapcsolatokért Felelős Főosztály munkatársa. 2019-től 2020 végéig a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetközi Igazgatóság munkáját segítette.

2018-tól a Rákóczi Szövetség alelnöke. Az elmúlt években tanácsadóként segítette a felvidéki Magyar Közösség Pártja munkáját, 2019-ben a párt európai parlamenti képviselőjelöltje.

2020 januárjától a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetének (EUSTRAT) tudományos segédmunkatársa. Kutatási területei: európai uniós jog és politika, uniós kisebbségvédelem és kisebbségi jogok, európai polgári kezdeményezés, Visegrádi Együttműködés, civil politikai érdekérvényesítés.

2020-ban elnyerte a Hungary Foundation egyéves amerikai kutatói ösztöndíját, aminek eredményeként 2021. januártól a University of Notre Dame Kellogg Institute for International Studies vendégkutatója. Kutatási témája a civil szervezetek politikai érdekérvényesítő képessége az Európai Unióban és az Amerikai Egyesült Államokban, különös tekintettel a határon túli magyarok érdekében végzett civil érdekérvényesítési (lobbi-) lehetőségekre.

Varga Csilla BA- és MA-diplomáját a Budapesti Corvinus Egyetem nemzetközi tanulmányok szakán szerezte, 2014-től pedig szintén az intézmény doktori hallgatója. Doktori fokozatát 2021-ben szerezte meg, disszertációjának címe *Political Participation and Representation of National Minorities: The Work of Intergovernmental Committees on National Minorities between Hungary and*

Szerzők rövid szakmai életrajza

Its Neighbors. Egyetemi tanulmányai alatt szakmai gyakorlatot szerzett a Kisebbségi Jogvédő Intézetben, több minisztériumban, illetve külföldön a berlini Szociális-Kulturális Intézetben, a bécsi Igazságügyi Minisztériumban és az Európai Parlamentben is.

A mesterképzés befejezése után az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Büntetőjogi és Emberi Jogi Főosztályán, majd a Miniszterelnökség Nemzetközi Helyettes Államtitkárságán dolgozott, jelenleg pedig a Külgazdasági és Külügyminisztérium Magyarország szomszédságpolitikájának fejlesztéséért felelős miniszteri kabinetének munkatársa. Emellett 2020 januárjától a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen működő Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézetének kutatója, illetve részt vett egyes, az MTA Kisebbségkutató Intézetének kutatási projektjeiben is. Kutatása során kiemelten foglalkozott és foglalkozik a nemzeti kisebbségek identitásával és jogaival, Magyarország és a szomszédos országok között működő kisebbségi vegyes bizottságok munkájával, magyar szomszédságpolitikával, nemzetpolitikával és egyes nemzetközi intézmények nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos politikájával.

Kettős állampolgárság – az élet hol ad, hol elvesz

Az Ukrán Biztonsági Szolgálat (SZBU) leleplezte három magas beosztású ukrainai, Ivano-Frankivszk megyei tisztviselő kettős állampolgárságát, akik korlátozott szintű információhoz, hivatalos védelmi információkhoz, valamint informatikai és elektronikus rendszerek nyilvántartásaihoz fértek hozzá. Mindhárom személy, az ukránon kívül, valamelyik európai ország állampolgárságával is rendelkezett, ami azt eredményezte, hogy a tisztviselőket elbocsátották. Közülük ketten fellebbeztek a döntés ellen, azonban a Legfelsőbb Bíróság megerősítette az elbocsátás jogszerűségét.

Ez alapján felmerül a kérdés, milyen esetekben „érdemes” egy adott nemzet tagjának kettős állampolgárságot fenntartani. A témakör gyakran kerül előtérbe Magyarország szomszédos országában is, főként azóta, hogy 2010 után a határon túli magyarok számára az egyszerűsített honosítási eljárással könnyebben, gyorsabban felvehetővé vált a magyar állampolgárság.

Visszautalva a fenti esetre, Ukrajna 2021. március elején elnöki rendelet által tiltotta meg a kettős állampolgárok bármilyen hivatalviselését az országban. Zelenszkij elnök rendelete alapján az SZBU két hónapon keresztül méri majd fel az országban élő kettős állampolgárok számát, és átvizsgálja a kettős állampolgárságra vonatkozó szabályozást, majd fél éven belül törvényjavaslatot terjeszt be, amely megtiltja a kettős állampolgároknak, hogy állami hivatalt, önkormányzati tisztséget, stratégiai fontosságú állami vállalatokban vezető pozíciót töltsenek be, valamint államtitkokat sem ismerhetnek meg. A rendelkezés rendkívüli mértékben érinti a kárpátaljai magyarokat is, hiszen nagy részük rendelkezik magyar állampolgársággal is.

Ukrajna 1996-os alkotmánya egyébként egy állampolgárságot ismer el, kimondja ugyanakkor azt is, hogy az ukrán állampolgárt nem lehet megfosztani állampolgárságától és attól a jogától, hogy megváltoztassa állampolgárságát. A hatályos, 2001-es állampolgársági törvény megerősíti az Alkotmány rendelkezését, miszerint csak egyetlen, az ukrán állampolgárság létezik. Emellett azonban fontos megemlíteni, hogy Ukrajnában nincs jogi mechanizmus arra az esetre, ha valaki megsérti a törvényt, és több állampolgársággal is

rendelkezik. Az ukrán parlamentben többször felmerült, hogy létrehozzák a kettős vagy többes állampolgárság szankcionálásának jogi kereteit, azonban ez idáig egyik jogszabály sem lépett hatályba az említett kérdéskört illetően. A fenti elnöki rendelet azonban nagy lépést tesz az állampolgársági szűkítések irányába.

A szomszédos országokban a kettős állampolgárság elfogadásával kapcsolatban a helyzet változó, ami azért is lehetséges, mivel az államok – az Európai Unión belül is – főszabály szerint maguk határozzák meg, mely személyeket tekintik, fogadják el saját állampolgáraikként, illetve maguk rendelkeznek a kettős vagy többes állampolgárság elfogadásával vagy elutasításával kapcsolatban is. Ezzel összefüggésben az európai és ezen belül közép-európai államok többségének alkotmánya az állampolgárság megszerzésével, megtartásával kapcsolatban is jogi iránymutatást ad, amelynek keretei országonként eltérnek. Az alkotmányok többsége azonban abban egységes képet mutat, hogy a legtöbb dokumentum kimondja, hogy senki nem fosztható meg önkényesen a jogszerűen szerzett állampolgárságától.

A szomszédos országok többségében – Romániában, Szerbiában, Horvátországban és Szlovéniában – az állampolgársági szabályozás megengedő, a kettős állampolgárság alapvetően elfogadott, nem jár idegen ország állampolgárságának megszerzése esetén az adott állampolgárságtól való megfosztással, államigazgatási és helyi önkormányzati funkció betöltésénél a kettős állampolgárság megengedett. Egyedül a Belügyminisztériumhoz köthető szervezeti egységeknél való foglalkoztatás esetében lehet kizáró tényező a többes állampolgárság (Románia, Szerbia). Honosítási eljárás során Szlovénia és Románia nem várja el a korábbi állampolgárságról való lemondást, utóbbi Horvátországban és Szerbiában elvileg előfeltétel, ugyanakkor a másik állampolgárságról való lemondás alóli mentesség lehetőségét törvényben rögzítik.

Kiemelhető az is, hogy a fentiekben felsorolt szomszédos országok vonatkozásában egyelőre nem hallani olyan híreket, amelyek szerint napirenden lenne az állampolgársági szabályozás módosítása, szigorítása.

Szlovákiában a jelenleg hatályos állampolgárságról szóló törvény tiltja a kettős, illetve a többes állampolgárság megszerzését, a külföldi állampolgárság kifejezett akaratnyilvánítás alapján való megszerzése a szlovák állampolgárság elvesztését vonja maga után. Az állampolgárság megszerzésének kivételeit, például házasság, születés, szintén a törvény rögzíti, illetve lehetőséget nyújt az elvesztett szlovák állampolgárság visszaszerzésére, amennyiben a kérelmező a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább két évig folyamatosan a Szlovák Köztársaság területén tartózkodott.

Kettős állampolgárság – az élet hol ad, hol elvesz

A szlovák kormány által 2021. február 24-én elfogadott új törvényjavaslat, amelyet a parlament eddig még nem hagyott jóvá, úgy rendelkezik, hogy szlovák állampolgárságát nem veszíti el az, aki külföldi állampolgárságát házassággal, születéssel, örökbefogadással vagy kiskorúként szerezte meg. Továbbá a törvényjavaslat szerint szlovák állampolgárságát nem veszíti el az, aki külföldi állampolgárságát úgy szerezte, hogy legalább öt éve engedélyezett, regisztrált vagy másként nyilvántartott tartózkodási hellyel rendelkezett a külföldi állampolgárság szerinti államban. Ez a magyar állampolgárság felvételét csak úgy teszi lehetővé a szlovák állampolgárság megtartása mellett, hogy azt ötéves magyarországi tartózkodás igazolásához köti.

Állampolgársági kérdésekben tehát nincs egységes szabályozás a szomszédos országokban sem, ami főként Ukrajna és Szlovákia esetében, időről időre, jelentős konfliktusokra ad okot nemcsak az országokban élő és valamilyen okból kettős állampolgársággal rendelkező egyénekkel, beleértve a magyar kisebbséget, hanem Magyarországgal is. Az a tény, hogy a magyar közösségek tagjainak számottevő része az egyszerűsített honosítási eljárás segítségével felvette a magyar állampolgárságot, nem aratott osztatlan sikert sem Ukrajna és Szlovákia, sem egyes más szomszédos országok politikai vezetésének körében. Ennek ellenére fel kell ismerni, hogy abban az esetben, ha minden állam maga határozza meg, kik lehetnek állampolgárai, úgy a magyar szabályozás alapján a szomszédos államokban élő magyaroknak minden joguk megvan az említett honosítás véghezvitelére.

2021. április 21.

Az EUSTRAT Műhelytanulmányok a Nemzeti Közszerológati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Európa Stratégia Kutatóintézet munkatársainak azon gyorsjelentéseit tartalmazza, amelyek meghaladják egy blogbejegyzés terjedelmét, tanulmányok előtanulmányaiként szolgálnak. Célunk, hogy minél aktuálisabb témákat dolgozzunk fel kutatási részeredmények bemutatásával. Az elemzések az Európai Bizottság struktúrájának megfelelően a magyarországi viszonylatban is kiemelten kezelt szakpolitikákat fogják össze, úgymint a biztonság- és védelempolitika, a demokrácia és jogállamiság, a digitalizáció, a gazdaság és pénzügy, a kisebbségpolitika, az oktatás és kultúra, valamint a szomszédsg- és bővítéspolitika.

A tanulmánykötetet ajánlom az Európai Unió iránt érdeklődő szakmai közvélemény számára, amely az európai integrációról való intenzívebb kommunikációt szolgálja magyar és angol nyelven egyaránt.

The EUSTRAT Working Papers contains quick reports from the researchers of the Europe Strategy Research Institute of the Eötvös József Research Center at the University of Public Service, which exceed the scope of a blog post, and serve as preliminary studies. Our goal is to process current topics by presenting partial research results. In line with the structure of the European Commission, the analyses bring together policies that are a priority in Hungary, such as security and defence policy, democracy and the rule of law, digitalisation, economy and finance, minority policy, education and culture, neighbourhood and enlargement policy.

I recommend the working papers to the professional public interested in the European Union, which serves for more intensive communication about European integration in both Hungarian and English languages.